

یادداشت

تدابیر حکیمانه در سیاست خارجی

محسن پاک آیین

تحلیلگر مسائل بین‌الملل

جمهوری اسلامی ایران در سال‌های گذشته با اتخاذ تدابیر حکیمانه در حوزه سیاست خارجی و با اتکا بر عقلانیت و شجاعت دستاوردهای قابل توجهی کسب کرده است. در این روند قطعاً نمی‌توان هدایت‌های رهبر معظم انقلاب را برای تعیین دقیق و صریح اهداف، هماهنگی میان میدان و دیپلماسی و استفاده از نیروهای انقلابی و مجرب، نادیده گرفت. در این مجال به نمونه‌هایی از آثار حکمت در سیاست خارجی کشور که عزت ملی را نیز در پی داشت، پرداخته می‌شود. از سال ۱۳۹۸ ستاد فرماندهی مرکزی آمریکا (سنکام) با حمایت نظامی ناتو و پشتیبانی سیاسی اتحادیه اروپا و چند کشور عرب و تاسیس و تجهیز گروه‌های خشن تروریستی همچون داعش با دخالت آشکار در امور داخلی سوریه، به این کشور حمله کردند. ایران به عنوان بزرگ‌ترین حامی مردم سوریه برای حمایت از دولت قانونی و بنابه دعوت رسمی بشار اسد به کمک سوریه شتافت. از ورای اطلاعات پنهان و تحلیل‌های عقلانی، برای سیاستمداران ایرانی مسلم بود که هدف بعدی آمریکا در غرب آسیا، جمهوری اسلامی ایران است و موفقیت دشمنان سوریه، تهدیدهای جدی امنیتی برای ایران خواهد داشت. توانایی سردار شهید حاج قاسم سلیمانی در اقناع دولت روسیه برای قرار گرفتن در کنار ایران و مبارزه با تروریسم در سوریه یکی از برجستگی‌های سیاست خارجی ایران بود. شکست دشمنان سوریه در این مصاف و نابودی گروه‌های تروریستی ثابت کرد که ایران توانایی حمایت از متحدین خود برای تأمین منافع ملی را دارد. امروز که کشورهای عرب برای دوستی با سوریه از یکدیگر سبقت گرفته و بشار اسد در اتحادیه عرب به گرمی مورد استقبال قرار می‌گیرد، پیروزی دیپلماسی حکیمانه ایران بیشتر جلوه می‌کند. سفر آقای رئیسی رئیس جمهور ایران به سوریه که مرحله جدیدی از تعمیق روابط تهران و دمشق بود و تصمیم طرفین برای اجرای طرح‌هایی همچون اتصال شبکه راه‌آهن ایران از طریق عراق به بندر لاذقیه سوریه در دریای مدیترانه، مویذ تصمیم درست ایران برای حمایت از مردم سوریه و رئیس‌جمهور قانونی این کشور است. از سوی دیگر ایران بعد از سقوط صدام، در چارچوب سیاست حکیمانه خود حکومت انتقالی عراق را به رسمیت شناخت و با تداوم مشورت‌های خیرخواهانه و بدون دخالت در امور داخلی عراق، در جهت تصویب قانون اساسی و آرام کردن اوضاع داخلی این کشور مشارکت کرد. تهران همچنان مصداق دخالت‌های آمریکا در امور داخلی عراق را برای دوستان عراقی خود روشن ساخت و در زمان حمله نیابتی داعش به عراق، شجاعانه در کنار مردم عراق ایستاد و نقش موثر در شکست داعش در این کشور داشت. امکان تجزیه عراق به دلیل گرایش‌های تجزیه‌طلبانه کردها و تحریک آمریکا و اسرائیل، از جمله نگرانی‌های مقامات بغداد بود که با مخالفت جدی ایران با تجزیه عراق و عملیات علیه تجزیه‌طلبان در منطقه اقلیم به فرماندهی سردار سلیمانی، تمامیت ارضی عراق تثبیت شد. در این دوره، راهبرد اصلی سیاست خارجی ایران در کنار تقویت روابط با عراق، خنثی سازی تهدیدات آمریکا و نیروهای ضد ایرانی مستقر در اقلیم بود که منافع و امنیت ملی ایران را هدف قرار داده بودند. ایران با تبادل هیات‌های عالی‌رتبه از جمله سفر موفقیت‌آمیز آقای رئیسی به عراق، دور جدیدی از مناسبات میان دو کشور را آغاز کرد. از تباطؤ نزدیک مردم دو کشور و محبت آنان به اهل بیت(ع) که در پیاده‌روی اربعین و سفرهای مردم عراق به مشهد مقدس و قم نمودار است، پشتوانه مناسبات رسمی تهران و بغداد به‌شمار می‌آید. از طرفی در یمن حدود هفت سال، یک جنگ تمام‌عیار از سوی ائتلاف سعودی علیه مردم مسلمان و مظلوم یمن آغاز شد. این جنگ که تحت حمایت آمریکا و چند کشور اروپایی ادامه یافت، فجع‌ترین بحران انسانی سال‌های اخیر را رقم زد. جمهوری اسلامی ایران با اتخاذ سیاستی حکیمانه ضمن محکوم کردن این تجاوز، بر استقلال یمن و احترام به حاکمیت ملی و تمامیت ارضی آن اصرار ورزید. ایران همچنین در شرایط محاصره زمینی، هوایی و دریایی یمن، به ارسال کمک‌های لازم به مردم این کشور پرداخت و در عرصه سیاسی نیز از مذاکرات طرفین در ژنو حمایت کرد. در این روند مذاکرات استکهلم با حمایت جمهوری اسلامی ایران شکل گرفت و انصار... یمن نیز هوشمندانه در کنار دفاع گسترده نظامی از کشور، در عرصه سیاسی نیز برای حل بحران، فعال شد. سفر مارتین گریفیتس، فرستاده ویژه سازمان ملل در امور یمن به تهران نشانگر نقش سازنده جمهوری اسلامی برای کمک به حل این بحران بود. ضرورت توقف فوری جنگ در یمن از جانب ائتلاف سعودی، رفع محاصره کامل زمینی، دریایی و هوایی یمن، خروج نیروهای مزدور بیگانه که علیه مردم می‌جنگیدند و حمایت از گفت‌وگوهای داخلی بین طرف‌های یمنی تحت نظر سازمان ملل از سیاست‌های ایران بود که نهایتاً مورد پذیرش طرفین قرار گرفت. موضوع یمن، محور اصلی مذاکرات دو ساله ایران و عربستان برای عادی سازی روابط بود و گشایش‌های امروز در یمن و امید به آینده روشن در این کشور، یکی از نتایج سیاست حکیمانه ایران نسبت به این موضوع است. نکته دیگر اینکه یکی از راهبردهای اصلی جمهوری اسلامی ایران در افغانستان، خروج نظامیان آمریکایی از این کشور بود که این اتفاق رخ داد، رویکرد جمهوری اسلامی ایران در افغانستان، درازمدت، هوشمندانه و مبتنی بر تقویت روابط با همسایگان است.

کوتاه

حسین کنعانی مقدم:

دولت به کدام یک از شعارهای خود عمل کرده است؟

دبیرکل حزب سبز ایران ضمن ارزیابی گفته‌های اخیر رئیس‌جمهور مبتنی بر اینکه دولت سیزدهم طی این دو سال گذشته در حل پرداخت بدهی دولت گذشته بوده است، گفت: اینکه دولت‌ها در طول یکدیگر هستند امری طبیعی محسوب می‌شود و همیشه در آمدها و بدهی‌ها به دولت‌های بعد منتقل می‌شود. حسین کنعانی مقدم اظهار کرد: علاوه بر این، عذر بدتر از گناه این است که فردی در انتخابات ریاست جمهوری شرکت کند، رأی مردم را کسب کند اما مطلع نباشد که دولت در چه شرایط اقتصادی قرار دارد، آیا بدهی دارد و یا وضعیت خزانه به چه صورت است.

فریدون مجلسی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

شورش واکنز نشان داد پوتین باید به جنگ اوکراین پایان بدهد

شورش واکنز بزرگ‌ترین هانت به پوتین بود

گروه واکنز به دنبال باج‌خواهی از پوتین بود

پیامدهای شورش واکنز همچنان گریبان پوتین را خواهد گرفت

روسیه باید الگویی برای صلح‌طلبی باشد

پوتین در آینده در تنگنای بیشتری قرار خواهد گرفت

غلامرضا ظریفیان در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

بازسازی نهاد دولت و احزاب از دیدگاه جامعه‌شناسی است

حکمرانی خوب مبتنی بر سامانه‌های حزبی، ایجاد می‌شود

آرمان ملی - احسان اسقایی: عده‌ای در این مملکت قلم به دست گرفته‌اند و در شرایطی که مردم درگیر مشکلات اقتصادی هستند؛ تبتیر می‌زنند که اصلاح‌طلب و اصولگرادیکه تومومه ماجرا! این دسته توان تحلیل وقایع سیاسی را ندارند و حرکت چند معترض را به کل جامعه ایران تعمیم می‌دهند. حال اینکه جامعه ایران مسیر دقیق‌تری را می‌پیماید؛ و این عده در معنای واقعی کلمه موج سوارند. «آرمان ملی» به منظور بررسی دلایل عدم اقبال مردم به امر سیاسی و چگونگی توجه مجدد آنان به نگرش‌های سیاسی با غلامرضا ظریفیان، فعال سیاسی اصلاح‌طلب به گفت‌وگو پرداخته است. ظریفیان معتقد است: «حکمرانی خوب مبتنی بر سامانه‌های حزبی و پایگاه‌هایی که موجب حضور داوطلبانه مردم در عرصه‌های مختلف است؛ به وجود می‌آید. در ایران از دیرباز و از دوره مشروطه که ایران به جهان مدرن پرتاب شد، فعالان سیاسی و مشروطه‌خواهان تلاش کردند که ساز و کار نوینی در حکمرانی ایران تدارک دیده شود. این دو مرحله مردم سه نیاز بنیادین را مورد توجه قرار می‌دهند و امر سیاسی نیز به این سه نیاز توجه می‌کند. اول توزیع منابع ثروت است که توسعه اقتصادی را برای کشور و دولت‌های ایجاد می‌کند تا در نهایت نوعی رفاه عمومی برای ملت ایجاد شود. دوم میثت امنیت است که امر سیاسی بتواند به گونه‌ای شرایط را تدبیر کند که احاد یک جامعه در عرصه‌های مختلف احساس امنیت کنند و نیاز سوم نیز میثت مشارکت است که یک جامعه چگونه بتواند در امر سیاسی مشارکت حداکثری داشته باشد و در دوره‌های جدید در مورد سوم احزاب هستند که نقش جدی را ایفا می‌کنند و با ایجاد کانون‌های مردمی حکمرانی خوب را مورد پیگیری قرار می‌دهند.

این نوع از حکمرانی یعنی حکمرانی خوب؛ چگونه باید مورد توجه حاکمان قرار گیرد؟ حکمرانی خوب مبتنی بر سامانه‌های حزبی و پایگاه‌هایی

که موجب حضور داوطلبانه مردم در عرصه‌های مختلف است؛ به وجود می‌آید. در ایران از دیرباز و از دوره مشروطه که ایران به جهان مدرن پرتاب شد، فعالان سیاسی و مشروطه‌خواهان تلاش کردند که ساز و کار نوینی در حکمرانی ایران تدارک دیده شود. از این جهت نهاد شورای ملی (مجلس) و بحث انتخابات و فعالیت احزاب را پایه‌گذاری کردند اما با وجود تلاش جدی برای اجرای این ساز و کار یعنی فعالیت احزاب و ایجاد مجلس از دل احزاب اما به دلایل عدیدهای از جمله دلایل سیاسی و تاریخی ساز و کار حکمرانی در ایران با مشکل روبه‌رو شد. بعد از ناتمام ماندن مشروطه و بحران‌هایی که پیش‌روی مشروطه و مشروطه‌خواهان ایجاد شد مانند بسته شدن مجلس؛ احزاب در ایران در یک بستر خودجوش شکل نگرفتند و در نهایت امر سیاسی در دوران پهلوی به حکمرانی از بالا خلاصه شد و نهضت ملی نفت، حادثه پانزده خرداد ۴۲ و وقایع انقلاب اسلامی ایجاد شد. تمام این موارد دو سوپه داشت اول مبارزه با خودکامگی و استبداد و دیگر مبارزه با ظلم و ستم خارجی.

پس روند شکل‌گیری انقلاب اسلامی را بر خلاف برخی تحلیل‌های غیر دقیق منطبق بر خواسته‌های تاریخی مردم ایران می‌دانید؟ بله مردم ایران در یک بستر تاریخی تلاش می‌کردند که زیر سلطه قدرت‌های بزرگ نروند و از سوی دیگر تکیه‌گاه اصلی خود را یک نظام مردم‌نهاد پایه‌گذاری کنند. در قانون جمهوری اسلامی ایران هم مشاهده می‌کنیم که اشاره شده حاکمیت از آن خداست و خداوند آن را به مردم واگذار کرده است.

چرا احزاب که پیشران در امر سیاسی هستند نتوانستند نقشی جدید در حکمرانی پیدا کنند؟ به‌رغم اینکه قانون اساسی برای فعالیت احزاب و جریان‌های سیاسی جایگاهی قائل شده اما پیوندی جدی بین احزاب که پیشران امر سیاسی در دنیای مدرن هستند و نظام

شورش گروه واکنز علیه دولت روسیه در روزهای اخیر با سرودیای زیادی در رسانه‌های جهان همراه بوده است. چه دلایلی وجود داشت که در شرایط کنونی این بحران امنیتی در روسیه به وجود آمد؟

کشوری با قدرت، وسعت و ثروت روسیه که باید بیش از همه کشورها به عقلانیت و اعتدال متکی باشد و با قدرتی که در اختیار دارد برای دیگر کشورهای جهان به عنوان یک الگو شناخته شود و در مسیر صلح حرکت کند. این در حالی است که چنین کشوری دست به جنگ می‌زند و برخلاف انتظاری که از چنین دولتی وجود دارد رفتار می‌کند. نکته قابل توجه این است که چنین دولتی در جنگی که راه می‌اندازد از مردمان ماجراجویی استفاده می‌کند که در نهایت علیه دولت روسیه اقدام امنیتی می‌کنند. به هر حال هر اقدامی دارای عواقب و پیامدهایی است و رویکردی که پوتین در سال‌های اخیر در پیش گرفته نیز دارای چنین پیامدهایی خواهد بود. روسیه به عنوان قدرتمندترین کشور بالقوه جهان به جای اینکه به مسائل صنعتی، اقتصادی و رفاه مردم خود بپردازد و همسایگان و کشور خویشتاوندی مانند اوکراین از این وضعیت بهره‌مند شوند در حالی که می‌توانست به مذاکره به برخی حقوقی که در اوکراین داشت نیز دست پیدا کند، اما وارد جنگ با این کشور شد. این در حالی است که روسیه می‌توانست از قربات‌های فرهنگی و اجتماعی بین دو کشور استفاده کند و چالش‌های موجود را حل کند. روسیه با این اقدام دست به جنگ علیه کسانی زد که تا دیروز در قالب اتحاد جماهیر

آرمان ملی - احسان انصاری: روسیه در روزهای اخیر بحران امنیتی بزرگی را پشت‌سر گذاشت؛ بحرانی که اگرچه زود به پایان رسید اما پیامدهای طولانی مدتی برای قدرت پوتین در روسیه خواهد داشت. مدت‌ها بود خبرهایی پراکنده از اختلاف میان پریگوزین و نیروهای واکنز با نیروهای ارتش روسیه و شخص وزیر دفاع، سرگئی شویگو، به گوش می‌رسید. گروه واکنز ارتش روسیه را به بی‌کفایتی در جنگ اوکراین و عدم پشتیبانی از خود در این جنگ متهم می‌کردند و پریگوزین نیز هر از گاهی تهدید می‌کرد نیروهای خود را از خطوط مقدم جنگ خارج می‌کند. نمونه اخیر چنین اختلافی را در جنگ بر سر باختوت شاهد بودیم که پریگوزین بارها وزارت دفاع روسیه را متهم کرد که از نیروهای این گروه در میدان نبرد حمایت نمی‌کند و تجهیزات کافی به آنها نمی‌رساند. در آخر هم پریگوزین دستور داد نیروهای واکنز از این شهر خارج شوند و کنترل آن در اختیار نیروهای روسیه گذاشته شود که پس از ماه‌ها نبرد نتوانسته بودند آن را تصرف کنند. اختلاف پنهان و آشکار میان دو طرف ادامه یافت تا اینکه جمعه شب پریگوزین در پیامی تلگرامی به سیم آخ‌رزد و مدعی شد نیروهایش با موشک هدف حمله قرار گرفته‌اند و او انتقام خواهد گرفت. شورش‌هایی که اگرچه به تصرف شهر روستوف در جنوب روسیه منجر شد اما در نهایت با وساطت رئیس‌جمهور بلاروس به پایان رسید و پریگوزین دستور عقب‌نشینی نیروهای خود را صادر کرد. «آرمان ملی» برای تحلیل و بررسی این اتفاق و پیامدهای آن در آینده با فریدون مجلسی، تحلیل‌گر روابط بین‌الملل گفت‌وگو کرده است. فریدون مجلسی معتقد است: «به هر حال در پی این اتفاق بزرگ‌ترین اهانت‌ها به دولت روسیه و شخص پوتین صورت گرفت. کار پوتین با آن همه ادعا و قدرتی که در روسیه داشت و خود را یک رهبر تاریخی برای مردم روسیه می‌دانست در روزهای اخیر به جایی رسیده که گروهی که خودشان جمع آوری کرده‌اند و به جبهه اوکراین فرستاده‌اند از پوتین باج خواهی می‌کنند و عنوان می‌کنند ما قصد داریم مسکو را نیز تصرف کنیم. آنچه مسلم است این است که دولت روسیه توانایی کنترل و مهار این شورش را دارد و در عمل نیز مشاهده کردیم که این اتفاق رخ داد. با این وجود پیامدها و آثار سوء این اتفاق برای روسیه و شخص پوتین باقی خواهد ماند.» در ادامه این گفت‌وگو را می‌خوانید.

